

Kusler Ágnes

FENYŐ IVÁN (1905–1978)

A FELFEDEZŐ

Az 1950–1960-as években nemzetközi szaktekintéllyé vált, fontos tanulmányokat és számos ismeretterjesztő írást publikáló, valamint a Szépművészeti Múzeum Grafikai Gyűjteményének rendszerezését és feldolgozását is felügyelő Fenyő Iván művészettörténeti–muzeológusi karrierje életének második felére korlátozódott.¹ 1955-ben, ötven éves korában nevezték ki a Grafikai Gyűjtemény élére, 1970-es nyugdíjazásáig vezetete múzeumi osztályát. Művészettörténészként elsődlegesen az összehasonlító stíluskritikai kutatásaival, valamint a Grafikai Gyűjteményben őrzött rajzok sok esetben revelatív új attribúcióival vált ismertté és elismertté. És noha az elmélyült és intenzív munkával töltött másfél évtized alatt szinte egy teljes életműre való tanulmányt és kiadványt, valamint egy jelentős gyűjteményi katalógust is létrehozott, munkásságának teljes körű értékeléséhez elengedhetetlen a második világháború előtti időszak eseményeinek ismerete.

Fenyő Iván családi háttere meghatározta pályakezdését, és életét is, egészen a második világháború végéig. Édesapja Fenyő (született Fleischmann) Miksa jogász, író, a *Nyugat* folyóirat alapító társszerkesztője, a modern magyar irodalmi élet ismert mecénása volt.² Fenyő Miksa élete jelentős részét a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének (GYOSZ) vezetőségében végzett munkával töltötte. 1904-től a szervezet titkára, 1917 és 1938 között pedig vezérigazgatója volt. Fenyő Miksa a magyar értelmiségi körök egyik állandó tagjaként, szervezőjeként fia számára is inspirációt jelentett, és társadalmi beágyazottságot, kapcsolatrendszert tudott biztosítani. Az itáliai kultúra, a reneszánsz irodalom és művészet rajongójaként számos alkalommal utazott Olaszországba, amely nagyban befolyásolhatta Iván érdeklődési körének alakulását is. Iván bátyja, Fenyő György egy évvel korábban született, festőművészként vált ismertté a két világháború között.³

¹ A tanulmány megírásához nyújtott önzetlen segítségükért köszönetet mondok Bódi Kingának, Bodnár Szilviának, Bodor Katának, Czére Andreának, Dobos Zsuzsának, Gerszi Teréznek, Koruhely Nikolettnek, Nagy Lászlónak, Passuth Krisztinának és Várkonyi Györgynek.

² *Vezér Erzsébet: Egy századeleji irodalmár portréja. Fenyő Miksa írói pályája a forradalmakig. Irodalomtörténet*, 56. 1974. 556–594.

³ A második világháború után nem festett. 1956-ig a Szépművészeti Múzeumban dolgozott festőrestaurátorként, a forradalmat követően emigrált, Londonban élt és dolgozott restaurátorként – többek között a National Gallery-ben. Életműve feledésbe merült, hagyatékából 2020-ban rendezett kiállítást a budapesti Bodó Galéria. *Fenyő György elfeledett művészete*. Szerk. Bodó János. Budapest, 2020.

1. „A felfedező: Fenyő Iván.” Repr. *Világ Ifjúsága*, 1963. július 1. 14.
Forrás: Arcanum Digitheca.

mányozhatta.⁶ Kutatási eredményeit a mester azonosításával a szakirodalom máig relevánsnak ismeri el.⁷ A bécsi egyetemen ismerte meg későbbi feleségét, Dr. Helene Kästenbaum (Fenyő Ivánné) művészettörténészt, akivel együtt költöztek vissza Budapestre.

Egyetemi évei alatt, a bécsi Collegium Hungaricumban ösztöndíjas Genthon Istvánnal⁸ közösen írt jelentős tanulmányt a Szépművészeti Múzeum régi magyar festménygyűjteményéről, amely a *Magyar Művészet* folyóiratban jelent meg.⁹ A huszonhárom fotográfiával illusztrált szövegük a gyűjtemény számos táblaképét elsőként elemezte. Az ifjú szerzők elsődleges célja a késő gótikus képek korának és stílusának meghatározása volt, elhelyezve a „Mohács előtti” magyarországi festészetet az Alpoktól déli és északi művészeti iskolák felől érkező hatások koordináta-rendszerében. Második közös tanulmányuk 1931-re készült el, és Genthon új munkahelye, a Magyar Nemzeti Múzeum szárnyasoltárkép-gyűjteményét dolgozta fel. Harminckilenc képpel

Tanulmányait az Attila úti Werbőczy István Gimnáziumban, majd a bécsi egyetem II. művészettörténeti tanszékén végezte.⁴ Doktori fokozatot 1930-ban szerzett Julius von Schlossernél a *Der Meister der Uttenheimer Tafel. Ein Beitrag zur Kunstgeschichte Tirols im Zeitalter Michael Pachers* című disszertációjával, amelyben egy névtelen késő gótikus dél-tiroli mester munkáinak azonosítását végezte el.⁵ Az Uttenheimi mester Fenyő által elemzett műve a névadó város plébániatemploma részére a 15. század közepén készített Mária-oltár táblakép, amely a gyermek Krisztussal az ölében trónoló Istenszülőt Szent Margit és Szent Barbara társaságában ábrázolja. A festmény 1912-ben került a bécsi Kunsthistorisches Museum gyűjteményébe, Fenyő is ott tanul-

⁴ Marosi Ernő: A bécsi művészettörténeti iskola magyar kapcsolataihoz. *Enigma*, 21. 2015. No 84. 5-21.

⁵ Universitätsbibliothek Wien, Fachbereich Kunstgeschichte, Diss.-1930/05.

⁶ Bécs, Österreichische Galerie Belvedere, ltsz.: 4856.

⁷ Kmentt, Irmlind: *Der Meister der Uttenheimer Tafel. Ein Beitrag zur Geschichte der Tiroler Malerei der Spätgotik*. Wien, 1967.; *Michael Pacher und sein Kreis. Ein Tiroler Künstler der europäischen Spätgotik*. Hrsg. von Artur Rosenauer. Bozen, 1999.

⁸ *Hivatalos Közlöny*, 34. 1926. 317.

⁹ Fenyő Iván – Genthon István: Régi magyar képek a Szépművészeti Múzeumban. *Magyar Művészet*, 4. 1928. 71-95.

kiegészített szövegük két részletben jelent meg a *Magyar Művészetben*.¹⁰ Marosi Ernő „úttörőként” aposztrofálta kettejük kutatásait.¹¹ A témát természetesen a két szaktanulmány nem merítette ki, azonban Genthon és Fenyő kooperációja itt megszakadt. A részeredményeket Genthon 1932-ben megjelent *A régi magyar festőművészet* című monográfiájában szintetizálta, majd későbbi munkáiban fejlesztette tovább.¹²

Fenyő bécsi diplomáját 1932-ben honosította Budapesten, azonban nem helyezkedett el sem egyetemi, sem pedig múzeumi közegben. A *Nyugat* egyik számának hátoldalán jelent meg felhívás arról, hogy művészettörténeti magánoktatást vállalna,¹³ 1933-ban pedig arról olvashatunk, hogy a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Iparművészeti Múzeumban rendezett jubileumi kiállításának megrendezésében végzett munkát gyakornokként.¹⁴ Az 1950-es éveket megelőzően utolsó jelentősebb művészettörténeti vállalkozása az Oltványi Ártinger Imre által szerkesztett *Ars Hungarica* sorozatba írt Szőnyi István-kismonográfia volt, amely 1934-ben jelent meg.¹⁵ A sorozat a Gresham-kör művészeinek bemutatására jött létre, és a korábbi korok művészetével foglalkozó művészettörténeszek is kaptak felkérést egyes kötetek megírására – többek között Tolnai Károly (Ferenczy Noémi), Genthon István (Bernáth Aurél) vagy Gombosi György (Beck Ö. Fülöp).¹⁶ A kortárs művészeti folyamatok feltárása és a modernista Szőnyi munkásságának analizálása kihívás elé állította Fenyőt. Szövegében, hasonlóan a régi művészettel kapcsolatos írásaihoz, elsődlegesen Szőnyi művészetének nemzetközi (és hazai) kontextusát vázolta fel, nem riadva vissza a reneszánsz és más kora újkori művészek alkotásaival, technikájával felfedezhető párhuzamok felmutatásától sem. „Fenyő Iván módszere, amellyel az ember, a művész, a kor és a képzőművészeti múlt összefüggéseit összegezi, hatóerejüket leméri és hatásukat elemzi, a lehető legközvetlenebb megközelítése a monográfia-írásnak. A művészi portré az emberről és az emberi portré a művészről, háttérben a nagy festői korszakok reminiscenciái, s az egész kép beállítva a mai kor keretébe – minden oldaláról és mindig megfelelő távlatban mutatja az ábrázolt művészt” – olvashatjuk a kötet egyik recenziójában.¹⁷

Fenyő 1935-ben az Országos Társadalombiztosító Intézet bizottsági tagja, valamint az édesapja által vezetett GYOSZ helyettes titkára lett.¹⁸ Számos hivatalos ügygel

¹⁰ Fenyő Iván – Genthon István: A Magyar Nemzeti Múzeum szárnyasoltárképei. *Magyar Művészet*, 7. 1931. 8. 440–460., 493–519.

¹¹ Marosi Ernő: Bevezetés. *Magyarországi művészet 1300–1470 körül*. Szerk. Marosi Ernő. Budapest, 1987. I.: 23.

¹² Bővebben lásd: P. Szűcs Julianna: Genthon István (1903–1969). *Frakkok* III. 489–491.

¹³ *Nyugat*, 24. 1931. 439.

¹⁴ Hegedős Gyula: Amit a címerek regélnek... *Nemzeti Újság*, 1933. május 25. 4.

¹⁵ Fenyő Iván: *Szőnyi István*. Budapest, 1934. (*Ars Hungarica*) Fenyő a tanulmány kivonatát német nyelven is közölte: Fenyő, Iván: Der Maler István Szőnyi. *Forum*, 4. 1934. 198–199.

¹⁶ A sorozatról ld.: Sodics Dominika: Az *Ars Hungarica*-könyvsorozat (1932–1938) és a Gresham-kör. 1–2. *Enigma*, 28. 2021 (2022) No 106. 110–159. és No 107. 108–157.

¹⁷ [Relle Pál]: Fenyő Iván könyve Szőnyi István művészetéről. *Magyar Hírlap*, 1934. március 11. 13.

¹⁸ *Magyar Gyárpar*, 26, 1935, 3. 13., 7/8. 8.

kapcsolatos híradás, interjú jelent meg ezzel a tisztségével kapcsolatosan a hazai sajtóban. 1937 tavaszán például a diplomás munkanélküli fiatalok állásteremtésével és elhelyezésével kapcsolatos kormányzati akcióban vett részt intenzíven a GYOSZ vezetősége részéről.¹⁹ 1933-ban a Budapesti Kereskedelmi Akadémia Vasúti és hajózási díjszabási tanfolyamát végezte el,²⁰ és azévtől kezdve – viszonylag rendszertelenül – jelentek meg közgazdasági tárgyú cikkei napilapokban, valamint a GYOSZ *Magyar Gyártás* című szakfolyóiratában is.²¹ Noha apjának 1938-ban – az első zsidótörvény kényszerítő ereje miatt – le kellett mondania a GYOSZ elnöki tisztségéről, Fenyő Iván továbbra is a szervezet kötelékében maradt, titkárként, egészen a német hadsereg megszállásáig, amikor a szervezet működését felfüggesztették.

A vészkorszak idején a déli pályaudvarnál teljesített munkaszolgálatot – erről Fenyő Miksa *Az elsodort ország* című háborús naplójából értesülhetünk. A napló 1944. szeptember 14-i bejegyzésében a munkaszolgálat embertelenségéről tudósított: „az emberek nem könyörülnek. Megtöltik a templomokat, igyekeznek imádkozással bebiztosítani a maguk életét, de irgalom, szeretet másokkal szemben nem él bennük. Sőt, mintha a veszély és bajok növekedtével még komiszabbakká váltak volna. Iván beszéli, hogy ha sárga csillagos társaival valami munkát végez az utcán, túlnyomórészt gyűlölködő megjegyzéseket köpnek a szemükbe. Kis- és nagypolgárok. Egyedül a munkások azok, kik részvétellel nézik sorsukat, és azzal vigasztalják őket, hogy nem tart soká.”²² Fenyő Miksa közbenjárására október elején Iván és húga, Anna is menlevélhez jutottak és elhagyhatták a csillagos házakat.²³

A világháború utáni időszakban Fenyő Miksa igyekezett újrászervezni a GYOSZ-t, Iván főtitkárként dolgozott ugyanott, az 1948-as államosításig.²⁴ Amikor 1948. április 4-én a szervezet elnöksége lemondott és a szervezet jogutód nélkül feloszlott, a *Szabadság* című kommunista napilapban megjelent beszámoló Fenyő Iván egy megjegyzését is idézi: „A hírhedt tőkés érdekképviseletet, a GYOSZ-t alapjaiban rázta meg a nagyvállalatok államosítása. A politikai hatalom után, melyet a felszabadulás után fokozatosan vesztek el, most a gazdasági hatalomból is száműzte őket a demokrácia,

¹⁹ Az ifjúság elhelyezésénél problémájáról nyilatkozik Hóman miniszter, egy ifjúsági lap, a TÉBE és a GYOSZ. *Az Est*, 1937. április 1. 9.

²⁰ *A Budapesti Kereskedelmi Akadémia hetvenhetedik évi jelentése az 1933-34. iskolai évről*. Budapest, 1934. 155.

²¹ Ld. pl.: Az ipari árak. *Magyar Hírlap*, 1933. december 28. 11.; Gabona-terveződés. *Magyar Hírlap*, 1934. január 21. 30.; Javul-e a gazdasági helyzet? *Esti Kurír*, 1934. augusztus 19. 5.; Adótehermegoszlás. Fellner Frigyes könyve. *Magyar Gyártás*, 28, 1937, 3. 5-6.; Baross Gábor. Gyömrei Sándor és Vértessy Miklós könyve. *Magyar Gyártás*, 28, 1937, 12. 10-11.; A visszacsatolt Felvidék ipara. *Magyar Gyártás*, 30, 1939, 1. 5-6.; A Felvidék statisztikája. *Magyar Gyártás*, 30, 1939, 2. 6-7.; Gyártási termelés 1938-ban. *Magyar Gyártás*, 30, 1939, 6. 5-6.

²² Fenyő Miksa: *Az elsodort ország* [1946]. 2. jav. kiadás. Budapest, 1986. 291.

²³ „Imre és Panni végre megkapták a kivételeztséget. Azt beszélük, hogy a korrupció most teljesen erre a térré vetette magát. (És minden területre).” Uo., 340.

²⁴ Szita Szabolcs: *A Magyar Gyártások Országos Szövetsége. A GYOSZ kiépítése és tevékenysége 1902-től 1948-ig*. Budapest, 1996

melynek annyiszor próbálták ártani. [...] A nagytakarítás nem kímélte a GYOSZ nagytermét sem. Ebben a teremben fogadtak örök hűséget a nagytőkések Horthynak, Bethlen Istvánnak, Gömbös Gyulának [...]. A teremben körbe a falat a magyar nagytőke »kimagasló egyéniségeinek« mellszobrai díszítik. Szombaton megkezdték lehorlásukat a pincébe. Fenyő Iván, a GYOSZ főtitkára szomorúan nézte ezt az aktust és megjegyezte: »Kár értük, csupa műremek«. Nem kár értük...»²⁵

A GYOSZ felszámolását nem sokkal követően Fenyő Miksa emigrált Magyarországról, és egészen 1972-ben bekövetkezett haláláig külföldön – Rómában, Párizsban, New York-ban, majd Bécsben – élt. Fenyő Iván számára a kiépülő szocializmus azonban egy új élethelyzetet hozott: megkezdődött szorosabban vett művészettörténeti karrierje. Első szakmai feladatait a Múzeumok és Műemlékek Országos Központjának (MMOK) nyilvántartási osztályán kapta, ahol 1950-től 1951 év végéig dolgozott. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium felügyelete alatt létrehozott, és a leköszönő miniszter Ortutay Gyula vezetésével, valamint Pogány Ö. Gábor szakmai közreműködésével megalakult MMOK feladata a múzeumi és műemlékvédelmi feladatok koordinálása volt.²⁶ A nyilvántartási osztály létrehozását követően „a közületi és magánkézben lévő nemzeti értékű műkincsanyag nyilvántartásba vételét, illetve a felderítő csoporton keresztül ezek kutatását” végezte – tehát elsődleges célja a hazai műtárgyállomány felmérése, felügyelete és védelme volt.²⁷ Fenyő a budapesti nyilvántartás bővítésében és a felkutatót műtárgyak azonosításában vett részt (erről tanúskodik a MMOK rotaprint folyóiratában, a *Múzeumi Híradó*-ban megjelent szövege²⁸), de a levéltári dokumentáció alapján a felderítő csoport vidéki munkáját is segítette.²⁹

A MMOK 1951. év végi szervezeti átalakításának idején³⁰ a Szépművészeti Múzeum Régi Képtárának munkatársa lett. Első eredményei olyan tanulmányok voltak, amelyekben a múzeum újonnan, 1951-ben szerzeményezett – ill. államosított – itáliai alkotásaival foglalkozott. Írt egy Alessandro Magnasco 18. századi genovai festőnek tulajdonított képről,³¹ valamint egy 16. századi német portréről, amelyet Abel Stimmer svájci festő alkotásaként azonosított.³² Fenyő hosszabb elemzést közölt

²⁵ Erdős Péter: Lemondott a GYOSZ elnöksége. *Szabadság*, 1948. április 6. 5.

²⁶ Feitl Írisz: *Múzeumpolitika, múzeumirányítás Magyarországon 1945–1963 között*. PhD disszertáció, ELTE BTK, Budapest, 2018. különösen: 80–144.

²⁷ Uo. 93.

²⁸ Fenyő Iván: Régi festmények budapesti gyűjteményekben. *Múzeumi Híradó*, 1. 1951. 1. 27–30.

²⁹ Feitl 2018. i. m. 113–114.

³⁰ Uo. 96–99.

³¹ Fenyő Iván: A Szépművészeti Múzeum új Magnasco festménye. *Múzeumi Híradó*, 2, 1952, 5. 34–35. *A Táj romokkal és festővel* című kép ismeretlen 18. századi itáliai alkotó munkájaként került a múzeumba a Közoktatásügyi Minisztériumból (Itsz. 51.753). Azonosítását Fenyő végezte el, ezt követően 1956-ban törölték a leltárból és Dr. Balogh István tulajdonába került, múzeumi letétként. Szépművészeti Múzeum, Központi Irattár (a továbbiakban: SzMI), ikt. sz. 8630-65156/1956.

³² Fenyő Iván: Abel Stimmer svájci későreneszansz festő ismeretlen festménye. *Művészettörténeti Értesítő*, 4. 1955. 195–200. A festményt Fenyő budapesti magángyűjteményben látta, azonosítását követően a Szépművészeti Múzeum szerzeményezte is a képet (Itsz.: 84.3).

Sebastiano del Piombo *Keresztviteléről*, amely Andrassy Gyula gyűjteményéből került a múzeumba.³³ Piombo-tanulmánya az újonnan létrejött szakmai folyóiratok, a *Művészettörténeti Értesítő* és az idegen nyelvű szövegeket közlő *Acta Historiae Artium* első számaiban jelent meg.³⁴ Egy évvel később a velencei rokokó mester, Giovanni Battista Pittoni 1952-ben szerzeményezett *Szent család* kompozícióját elemezte. A szöveget, amelyben a számos változatban ismert kompozíció változatait a budapesti festmény alapján új rendszer szerint értelmezte, ebben az esetben is magyar és német változatban közölte.³⁵ Az elemzés alapját jelenthette, hogy a Szépművészeti Múzeumban 1952 nyarán Katonáné Czobor Ágnes az itáliai Settecento művészetét bemutató kiállítást rendezett. A tárlaton a Régi Képtár és a Grafikai Gyűjtemény anyagát együtt mutatták be. A kiállításról Fenyő rövid ajánlót írt a *Szabad Művészet*be, ahol üdvözölte a rajzok és a festmények párhuzamos kiállítását. Feltehetően ez alkalommal volt lehetősége először elmélyedni az itáliai rajzgyűjteményben, amellyel a későbbiekben szakmai karrierje végéig foglalkozott.³⁶

A két hosszabb tanulmány alapján látható, hogy Fenyő, bár a korábbi évtizedekben nem jelentek meg publikációi, szakmailag felkészült, a kurrens nemzetközi – német, angol és olasz nyelvű – szakirodalmat biztonsággal kezelő művészettörténészként lépett színre a Szépművészeti Múzeumban. Stíluskritikai megfigyeléseivel, alapos elemzéseivel, valamint a múzeumi gyűjteményekben őrzött darabok mellett a műkereskedelemben feltűnt festmények diskurzusba történő beemelésével a bécsi egyetemen megszerzett tudását a MMOK nyilvántartási osztályán elsajátított gyakorlati megközelítéssel vegyítette.

Fenyő első jelentősebb önálló muzeológiai munkája 1953 őszén egy id. Lucas Cranach emlékkiállítás megrendezése volt, a művész halálának 400. évfordulója alkalmából. A kiállítás a frissen felozlatott Fővárosi Képtár termeiben (Károlyi-palota, a mai PIM) volt látható, megnyitását Fülep Lajos vállalta.³⁷ A tárlat anyagát nagyrészt a Szépművészeti Múzeum Régi Képtárának gyűjteményéből válogatta Fenyő, egyúttal pedig ehhez az alkalomhoz kapcsolódott első igazán jelentős művészettörténeti felfedezése: a Dunamelléki Református Egyházkerület budapesti Ráday Könyvtárának gyűjteményében található *Szent Katalin vértanúsága* táblakép Cranach-attribúciója.³⁸

³³ Ltsz.: 51.762.

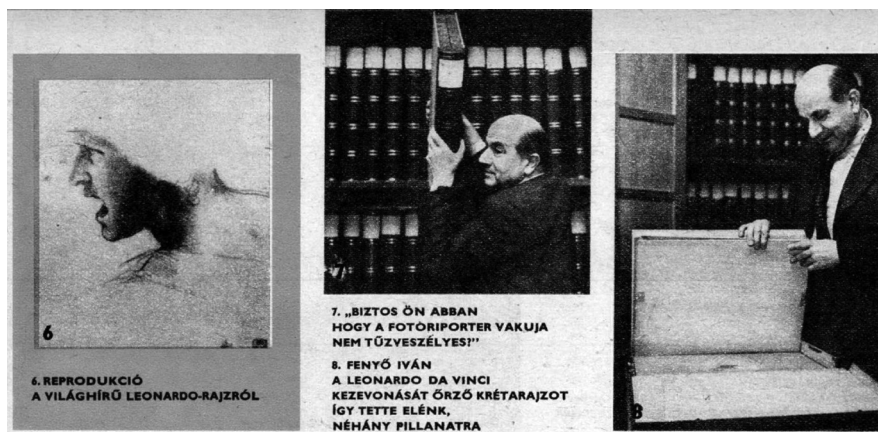
³⁴ Fenyő Iván: Sebastiano del Piombo budapesti Keresztvivő Krisztusa. *Művészettörténeti Értesítő*, 1. 1952. 44–49.; Uő: Der Kreuztragende Christus Sebastiano del Piombos in Budapest. *Acta Historiae Artium*, 1. 1953/1954. 44–59.

³⁵ Fenyő Iván: Pittoni tanulmányok. *Művészettörténeti Értesítő*, 2. 1953. 32–45.; Uő: Zur Kunst Giovanni Battista Pittonis. *Acta Historiae Artium*, 1. 1953–1954. 279–300.

³⁶ Fenyő Iván: Tizennyolcadik századi olasz művészet. *Szabad Művészet*, 6. 1952. 288–290.

³⁷ *Lucas Cranach emlékkiállítás a mester halálának négyszázadik évfordulója alkalmából, a volt Fővárosi Képtár helyiségében*. Összeáll. Fenyő Iván. Budapest, 1953.; Fülep Lajos: Lucas Cranach művészete. *Magyar Nemzet*, 1953. október 25. 7.

³⁸ Id. Lucas Cranach: *Szent Katalin vértanúsága*, 1508 k. Olaj, fa, 112 × 95 cm. Budapest, Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Könyvtára.

2. Fotóriport Fenyő Ivánról a Szépművészeti Múzeum Grafikai Gyűjteményében.
 Repr. *Ifjúsági Magazin*, 1966. augusztus 1. 38. Forrás: Arcanum Digitheca.

Fenyő felfedezését mindössze néhány héttel a megnyitó előtt tette meg, a kiállításra azonban már megtisztított állapotban kerülhetett.³⁹ Az Országos Béketanács képes hetilapjában, a *Béke és Szabadság*ban megjelent interjúból részletesen kitért a festmény felfedezésének történetére: „A festmény sem hazai, sem külföldi művészettörténeti könyvekben, sem Cranach műveinek felsorolásában nem szerepelt. Hogy került tehát ide a Szépművészeti Múzeum depandanszába, vagyis a Fővárosi Képtár kiállító termébe? Lucas Cranach ismeretlen műve felfedezésének érdekes története van. Fenyő Ivánt, a Szépművészeti Múzeum kitűnő művészettörténészét bízták meg azzal, hogy Lucas Cranach halálának 400. évfordulója alkalmából emlékkiállítást rendezzen. A kiállítást indokoltta tette az is, hogy a Szépművészeti Múzeumnak rendkívül érdekes és értékes Cranach-anyaga van. A kiállítás előkészítése folyamán felkutatták Lucas Cranach magántulajdonban levő alkotásait is. [...] Fenyő Iván így jutott el a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday utcai székházába. A magántulajdonban levő képekről vezetett nyilvántartásban ugyanis szerepel egy Cranach-műhelybeli kép, amely a »Betlehemi gyermekgyilkosság«-ot ábrázolja és a mester ismert drezdai művének közepes kvalitású ismétlése. [...] Ez a kép – mondja Fenyő Iván, miközben a Cranach-kiállításon kalauzol – az egyházkerület könyvtárának egyik könyvszekrénye tetején volt elhelyezve. Közéleben egy másik festmény vonta magára figyelmünket. Senki sem tudta, mit ábrázol, kinek a műve. Az ismeretlen képen évszázados piszok és elsárgult firniszréteg éktelenkedett, amely csaknem teljesen eltakarta az alakokat. Óvatos, ideiglenes tisztítás után bebizonyosodott, hogy ez a festmény kétségtelenül Lucas Cranach műve és a művész egyik korai alkotása. [...] A Cranach-kutatók és szakértők világszerte nagy érdeklődéssel és figyelemmel fordulnak a magyarországi művészettörténeti felfedezés felé. Az egyébként is nagy

³⁹ Fenyő Iván: Lucas Cranach. *Szabad Művészet*, 7. 1953. 274–277. A képet Fenyő beszámolója alapján Devich Sándor restaurátor tisztította meg.

gonddal, ízléssel és szaktudással rendezett emlékkiállítás nemcsak a nagytömegek, hanem a művészettörténészek számára is igen tanulságos és jelentős.⁴⁰

Fenyő a kutatási eredményeit a magyar szaktanulmány mellett ebben az esetben angolul tette közzé, a *Burlington Magazine*-ban.⁴¹ Ez volt első szövege a tekintélyes brit művészettörténeti lapban, amelynek a későbbiekben rendszeres szerzőjévé, illetve szerkesztőbizottsági tagjává is vált. A képet a Ráday-család 1791-ben Dürer alkotásaként vásárolta, azonban a későbbiekben jelentősége feledésbe merült. Fenyő attribúcióját a stílustörténeti összehasonlításra alapozta, és Cranach egyik legkorábbi, 1504–1505 körül készített képeként határozta meg, amelyet még „osztrák földön” készített. Az attribúciót a kutatás ma is elfogadja, ugyanakkor a későbbi monográfiák inkább a 16. század első évtizedének végére helyezik a festmény elkészültét.⁴²

Minden bizonnyal a sikeres Cranach-projekt, és kitűnő német nyelvtudása okán kapott Fenyő felkérést egy Dürerről szóló ismeretterjesztő monográfia megírására a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatának *A realizmus mesterei* című sorozatában.⁴³ A kötet először 1955 végén jelent meg, 1956-ban angol fordításban, majd 1964-ben ismét, *A művészet kiskönyvtára* sorozatban.⁴⁴ A kiadványt Ybl Ervin és Zádor Anna is elismerőleg méltatta kiemelve, hogy Fenyő iskolázottsága és nemzetközi terepismerete tette lehetővé azt, hogy a nagy reneszánsz mester életművét értő módon mutassa be a nagyközönség számára.⁴⁵

1955. év végén fontos változás következett Fenyő Szépművészeti Múzeumban végzett munkájában: a Grafikai Osztály fősztályvezetőjeként váltotta Vayer Lajost, aki egyetemi tanári kinevezése miatt megvált a múzeumi állásától.⁴⁶ Fenyő 1970-es nyugdíjazásáig volt osztályvezető, és másfél évtizedes vezetése idején a múzeumi

⁴⁰ Gách Marianne: Ismeretlen Cranach-képet fedeztek fel Budapesten. *Béke és Szabadság*, 1953. október 28. 17.

⁴¹ Fenyő Iván: Lucas Cranach ismeretlen korai műve. *Művészettörténeti Értesítő*, 3. 1954. 72–81.; Uő: An unknown early Cranach. *The Burlington Magazine*, 97. 1955. 68–71. A Szépművészeti Múzeum Cranach-képeiről a múzeumi évkönyvben tett közzé egy tanulmányt: Cranach-rajz és néhány festmény a Szépművészeti Múzeumban. *BMHB*, 5. 1954. 114–117. Ebben a szövegében azonosította a Grafikai Gyűjtemény Szent György-rajzát Cranach szintén korai, 1505 körüli munkájaként (ltsz.: 70).

⁴² Bodo Brinkmann: *Cranach der Ältere*. Ostfildern, 2007. 133.; Guido Messling: *Welt des Lucas Cranach. Ein Künstler im Zeitalter von Dürer, Tizian und Metsys*. Brussels, 2010. 118–119.; The Martyrdom of St. Catherine. *Cranach Digital Archive*, URL: https://lucascranach.org/HU_HCBC

⁴³ Érdekes képzőművészeti könyvek. *Művelt Nép*, 1955. március 6.

⁴⁴ Fenyő Iván: *Dürer*. Budapest, 1955.; Uő: *Dürer Albert*. Budapest, 1956.; Uő: *Dürer*. Budapest, 1964. 1971-ben, a művész születésének 500. évfordulója alkalmából a Magyar Helikon sorozatban kiadott Dürer-albumhoz írt bevezetőt (*Albrecht Dürer fametszetei és rézmetszetei*. Összeáll. és bev. Fenyő Iván. Budapest, 1971), valamint megnyitó beszédet mondott a Szépművészeti Múzeumban is bemutatott vándor dokumentumkiállításon is (*Népszabadság*, 1971. július 25. 8.).

⁴⁵ Ybl Ervin: Fenyő Iván: Dürer. *Szabad Művészet*, 9. 1956. 106–107.; Zádor Anna: Fenyő Iván: Dürer. *Művészettörténeti Értesítő*, 5. 1956. 223–224.

⁴⁶ *Papír/Forma. Nyolc évszázad legszebb rajzai és sokszorosított grafikái a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményeiben*. Szerk. Bódi Kinga, Bodor Kata. Budapest, 2021. 45–51.

gyűjtemény feldolgozásával, bemutatásával kapcsolatosan számos eredményt ért el munkatársaival – többek között Gerszi Terézzel, Pataky Dénessel és Passuth Krisztinával. Egykori munkatársai egyöntetűleg pozitív, joviális természetű osztályvezetőként emlékeztek vissza rá, aki kellemes atmoszférát teremtett azáltal, hogy a szakmai munkára helyezte a hangsúlyt és megóvta kollégáit a politikai természetű feladatoktól. Fenyő több szempontból is kilógott az 1950-es évek muzeológusainak sorából. Egyrészt korábban nem dolgozott közintézményben, és kifejezetten az osztályvezetői pozícióba történt kinevezésekor került „kívülről” a gyűjteménybe. Másrészt pedig családi háttere, kapcsolatai, kulturális beágyazottsága miatt inkább egy világlátott „amatőr” (a szó eredeti, nemes értelmében), edzett szemű connoisseur volt, aki kiválóan értett az itáliai rajzművészet valamennyi aspektusához.

Fenyő, „felhasználva a háborús elszigeteltség lassú oldódásából adódó lehetőségeket, élénk figyelemmel kísérte a nemzetközi tudományos kutatás kibontakozó irányait, és céltudatos, rendszeres munkával kezdte meg az olasz, elsősorban a velencei rajzanyag ismeretlen, fehér foltjainak felderítését. Hazai és külföldi folyóiratokban megjelent publikációinak sora, összefoglaló tanulmánykötete, széleskörű levelezése révén jórészt neki köszönhető, hogy rajzgyűjteményünk újra az európai és az Európán kívüli kutatók figyelmét élvező, eleven gyűjteménnyé vált” – értékelte munkáját Zentai Loránd.⁴⁷ A régi mesterek mellett Fenyő osztályvezetőisége alatt indulhatott meg ismét a modern és kortárs nemzetközi művészet gyűjtése is. Ebben a munkában 1965-ig Pataky Dénes, 1966 és 1970 között pedig Passuth Krisztina voltak Fenyő mellett a Grafikai Gyűjtemény illetékes munkatársai. Az 1960-as évek második felének legfontosabb új szerzeményei a Pán Imre párizsi gyűjteményéből származó, második világháború utáni francia avantgárd művészek alkotásai voltak.⁴⁸ Fenyő maga is ajándékozott a Szépművészeti Múzeumnak modern műveket: 1925-ben és 1928-ban Egon Schiele két, Bécsben, egyetemi éve alatt vásárolt grafikáját, valamint 1954-ben Oskar Kokoschka 1911-ben készített *Der Sturm* folyóirat-plakáttervét, amelyet korábban Gombosi Györgytől kapott.⁴⁹

Már az első évben nagy lendülettel kezdett neki a gyűjtemény tanulmányozásának, rendszerezésének, a szakcatalogusok előkészítésének.⁵⁰ 1955-ben és 1957-ben még megjelentek a múzeumi évkönyvben tanulmányai a Régi Képtár egyes képeiről – Jan Wildens újonnan vásárolt festményéről, valamint Francesco Maffei két budapesti

⁴⁷ Zentai Loránd: In memoriam. Fenyő Iván (1905–1978). *BMHB*, 55. 1980. 103.

⁴⁸ A gyűjtemény történetét Bódi Kinga dolgozta fel: Papíron szabad. 20. századi modern művek szerzeményezése 1958 és 1968 között a Szépművészeti Múzeum Grafikai Gyűjteményében. *Keretek között. A hatvanas évek művészete Magyarországon (1958–1968)*. Szerk. Borus Judit. Budapest, 2017. 126–151. Ld. még: Uó: Konstruktívan építkezve. Orosz avantgárd és moszkvai nonkonformista művészek papírmunkái a Szépművészeti Múzeum Grafikai Gyűjteményében. Szerzeményezés- és recepciótörténet. *BMHB*, 120/121. 2015/2016. 165–221.

⁴⁹ Ltsz.: 1925-1160, 1928-2089, MOD-507.B. SzMI, ikt. sz. 1255/1925, 668/1928, 863-03-20/1954. Ld.: Passuth Krisztina – Pataky Dénes: *XX. századi művészet*. Budapest, 1978. Kat. sz. 2., 4.

⁵⁰ Az 1956 I. negyedévi terv teljesítéséről szóló beszámoló. SzMI, ikt. sz. 836/1956. 15.; Jelentés az 1956. évi terv teljesítéséről. Uo. 20.

művéről⁵¹ –, azonban 1956-tól szinte kizárólag a Grafikai Gyűjtemény elsődlegesen itáliai anyagának feldolgozására fordította figyelmét. A gyűjtemény megismerésében is segítséget jelenthetett a Szépművészeti Múzeum fennállásának 50. évfordulója alkalmából megrendezett kiállítás, amely *A múzeum legszebb rajzait* mutatta be Gerszi Teréz („régii külföldi rész”) és Pataky Dénes („modern külföldi és magyar rész”) válogatásában.⁵²

Fenyő 1958. évi egyéni munkajelentéséből kiderül, hogy elsősorban a velencei és a bolognai rajzok meghatározásával foglalkozott, melynek eredményeként kb. 120 rajz meghatározását végezte el a múzeumban.⁵³ Szakkatalógusának kéziratával már 1959-ben olyan szintre jutott, hogy 1960-as kiadását, valamint kandidátusi értekezéséért történő elfogadtatását is tervezte.⁵⁴ Az észak-itáliai rajzgyűjteményt feldolgozó kötet végül 1965-ben jelent meg német és angol kiadásban – előbbi fordítását felesége végezte.⁵⁵ Fenyő eredményeit a későbbiekben a múzeum munkatársai és kutatók tovább korrigálták, kiegészítették, azonban feltáró és rendszerező, valamint stíluskritikai megállapításai nagyjából maig elfogadhatónak bizonyulnak.⁵⁶ A gyűjtemény kurrens szakkatalógusait a 17. és 18. századi itáliai rajzok feldolgozásával az elmúlt két évtizedben intenzíven foglalkozó Czére Andrea készítette el, aki Fenyő attribúciói közül a 17. századi anyag esetében 15-öt, a 18. századi gyűjtemény esetében pedig 36-ot fogadott el továbbra is.⁵⁷ Fenyő legfontosabb munkája a Szépművészeti Múzeumban a szakkatalógus elkészítése volt, ugyanakkor számos olyan eredmény is fűződött a nevéhez, amelyek nem kerültek be ebbe a kötetbe.

A kutatásai során számos alkalommal nyílt lehetősége eredményeit a nagyközönség számára is bemutatni, a Grafikai Gyűjtemény kiállítóterében rendezett kiállításokon. Az 1960-tól rendszeresen, néhány évente megrendezett itáliai művészetet bemutató tárlatokra minden alkalommal jutott néhány szenzációs új felfedezés, trouvaille: elfeledett, vagy korábban helytelenül katalogizált művek új attribúciói, amelyeket

⁵¹ Fenyő Iván: Jan Wildens két festménye. *BMHB*, 8. 1956. 109–110.; Uő: Francesco Maffei ismeretlen festményei. *BMHB*, 11. 1957. 123–129.

⁵² *A múzeum legszebb rajzai. A múzeum 50 éves fennállása alkalmából rendezett kiállítás.* Bev. Fenyő Iván. Budapest, 1956.

⁵³ 1958. évi munkajelentés. SzMI, ikt. sz. 863-05-05/1958. 40.

⁵⁴ 1958. évi pénzfelhasználásra vonatkozó adatok. Uo.

⁵⁵ Fenyő, Iván: *Norditalienische Handzeichnungen aus dem Museum der Bildenden Künste in Budapest.* Budapest, 1965. A Corvina Kiadó és a drezdai VEB Verlag der Kunst közös kiadásában, német fordítás: Helene Fenyő. Uő: *North Italian Drawings from the Collection of the Budapest Museum of Fine Arts.* Budapest, 1965. Angol fordítás: Halápy Lili.

⁵⁶ Ld. pl.: Zentai Loránd: Néhány genovai rajz a Szépművészeti Múzeumban. *Művészettörténeti Értesítő*, 41. 1992. 20–35.; Uő: A Szépművészeti Múzeum két cremonai rajzáról. *Művészettörténeti Értesítő*, 43. 1994. 235–240.; Giulio Bora: Megjegyzések a Szépművészeti Múzeum lombard rajzairól. Fenyő Iván *Észak-olasz rajzok* című művéhez. *BMHB*, 80–81. 1994. 199–208.

⁵⁷ Czére, Andrea: *17th Century Italian Drawings in the Budapest Museum of Fine Arts. A Complete Catalogue.* Budapest, 2004. 10–11.; Uő: *18th Century Italian Drawings in the Budapest Museum of Fine Arts. A Complete Catalogue.* Budapest, 2022. 10.

Fenyő a hazai és nemzetközi szaksajtóban, valamint ismeretterjesztő lapokban is bemutatott. Fenyő figyelmességét példázza, hogy rendszeresen írt rövid bemutató, ajánló szövegeket kiállításairól a *Művészet* folyóiratba, valamint a *Magyar Ifjúság* című, fiataloknak készített ismeretterjesztő lapban is számos rövid írása és interjúja jelent meg felfedezéseiről.

Több esetben bevallottan a nagy elődök – többek között Hoffmann Edith, Antal Frigyes és Wilde János – javaslatai, jegyzetei alapján indult ki kutatásai során, amelyek az 1930–1940-es évek turbulens időszakában nem tudtak szervesülni, vagy a korábbi időszakban a nemzetközi kutatás és a kurrens szakirodalom hozzáférhetőségének hiánya miatt elődeinek nem volt lehetőségük megfelelően alátámasztani azokat. Az 1950–1960-as években sorra jelentek meg tanulmányai, amelyek nem csupán az itáliai rajzgyűjtemény törzssanyagával kapcsolatban közöltek új eredményeket, de sok esetben a „félretett” (ún. „selejt”), korábban értéktelennek tartott lapok esetében is jelentős művészek szerzőségét támasztották alá.⁵⁸ Fenyő elmélyült munkáját nagyban segítették rendszeres külföldi kutatóútjai, valamint a múzeumi könyvtár fejlesztése – többek között a nemzetközi szakfolyóiratok és múzeumi bulletinek kurrens évfolyamai, amelyekre rendszeresen hivatkozott tanulmányaiban is. Jó példa erre egy Rubens-rajz azonosítása. Fenyő a rotterdami Boijmans Van Beuningen múzeum közleményeiben figyelt fel Michael Jaffé tanulmányára Rubens és Cornelis Bos kapcsolatáról.⁵⁹ A kiadványban közölt rajzok alapján sikerült azonosítania a korábban ismeretlen művész alkotásaként számontartott képet, amely ma is Rubens saját kezű alkotásaként szerepel a múzeum gyűjteményében.⁶⁰ A felfedezéséről beszámoló interjú azért is jelentős forrás, mert Fenyő végül nem adta közre téziseit tudományos szakpublikáció formájában. Emellett pedig a rendkívül érzékeny grafikai alkotások helyes tárolásmódjával és a műtárgyvédelem alapelveivel kapcsolatban is praktikus tanácsokkal látja el az olvasót – kezdve azzal a banalitással, hogy miért nem ildomos a rajzokat nyílt láng közelében tanulmányozni:

„A felfedező most olyan nyugodt, amilyen nyugodtan és kényelmesen csak lehet délután hátradőlni egy karosszékben. Szivarral kellene kínálni, de nincs nálam, csak cigaretta. – Köszönöm! – mondja elutasítóan. – Itt tilos a dohányzás! Mert mi is lenne, ha véletlenül tüzet okoznánk? – és akaratlanul körülnéz. Körös-körül zárt

⁵⁸ Fenyő Iván: Fontebasso két ismeretlen rajza. *BMHB*, 9. 1956. 108–111.; Uő: Palma Giovanni és Bernardo Strozzi. *Művészettörténeti Értesítő*, 7. 1958. 1–8.; Uő: Contributo ai rapporti artistici tra Palma Giovane e Bernardo Strozzi. *Acta Historiae Artium*, 5. 1958. 143–150.; Uő: Ismeretlen olasz rajzok. *BMHB*, 13. 1958. 135–143.; Uő: Disegni veneziani nel Museo di belle Arti di Budapest. *Acta Historiae Artium*, 6. 1959. 87–133.; Uő: Dessins vénitiens du Settecento. *AHA*, 7. 1960. 91–101.; Uő: Néhány XVI. századi olasz rajzról. *BMHB*, 19. 1961. 125–133.; Uő: Ismeretlen olasz rajzok a XV–XVIII. századból. *BMHB*, 22. 1963. 175–186.

⁵⁹ Jaffé, Michael: Cornelis Bos en Peter Paul Rubens. *Bulletin Museum Boymans-van Beuningen*, 7. 1956. 6–12.óáá

⁶⁰ Ltsz.: 1658. A rajz szerzőségével kapcsolatos további viták összefoglalása: *Rubens, Van Dyck és a flamand festészet fénykora*. Kiállítási katalógus / Szépművészeti Múzeum. Szerk. Tátrai Júlia, Varga Ágota. Budapest, 2019. 176–177. (Tóth Bernadett.)

szekrényeket látni a csupasz falak mentén. Rajtuk kívül egy íróasztal található, tele mindennel, ami az íróasztalokon rendszerint lenni szokott, kivéve persze a hamutartót. Pedig az izgalom nőttön-nő.

- Mit érzett, ez lenne éppen az első kérdésem, amikor már tudta, hogy egy eredeti Rubens-rajzzal néz szembe? A felfedező erre feláll, hogy kinyissa az egyik szekrényt. A zár kattant. Dossziék sorakoznak, mint a könyvek a polcokon. Egyikből kiemel egy kartont. Leteszi az íróasztalra. - Ugyanez történt... - mondja egyszerűen. - Ön is először látja az »Amor és Psyché«-t Rubenstől! Mit érez? Én is ugyanezt érezhettem! Múlnak a percek. - Hát ez az a pillanat - folytatja, - Hajoljon közelebb! Sőt, vegye a kezébe! Mit érez? Az ember végre megnyugszik, amikor a Rubens-rajz visszakerül az íróasztalra. A felfedező is hátradől a karosszékekben, nyugodtan és kényelmesen, de ez most egészen természetes.

- Hol volt régebben ez a Rubens-rajz? A felfedező, ugyan alig észrevehetően, de csodálkozik. - Itt... - mondja kerekén. - Ugyanitt, ebben a helyiségben. És ebben a szekrényben... Vagyis: a Szépművészeti Múzeum grafikai osztályán. A felfedező: Fenyő Iván, a Szépművészeti Múzeum grafikai osztályának Európa-hírű vezetője. - A rajz itt volt - folytatja. - A hétezer rajz között, amelyeket magukba rejtenek ezek a szekrények. Csak az nem volt ismeretes, hogy Rubens keze munkája. Az ismeretlen mesterek művei között tartottuk eddig nyilván. Valószínűleg még ma is a helye köztük lenne, ha a figyelem nem terelődött volna rá.⁶¹

Legjelentősebb korai felfedezését azonban 1960-ban, a Gerszi Teréz közreműködésével megrendezett *Velencei és egyéb északitáliai rajzok* című kiállításon mutathatta be: az itáliai rajzanyag másolatgyűjteményében azonosította Correggio három vörös-kréta-rajzát.⁶² Azonosítását a Correggio rajzait monografikus kötetben feldolgozó Arthur E. Popham friss kutatásaira alapozva végezte el, és a *Művészettörténeti Értesítő* mellett a *Burlington Magazine*-ban is közzétette.⁶³ Ekkor közölte vele az első interjút a *Magyar Ifjúság*, ahol Fenyő beavatta fiatal olvasóit a kutatói agy működésébe, és élményszerűvé, átélhetővé tette a tudományos munka izgalma: „Mivel a három rajz közül kettőről azt tartották, hogy »másolatai« a pármái kupolafreskóknak, a kutatás továbbvitele érdekében a helyszínre kellett utaznom. A Pármában végzett tanulmányozás során kiderült, hogy ez a mi két, úgynevezett »másolatunk« nem hű kópiája a befejezett (eredeti) műnek, hanem vázlata, s az pedig csak Correggio kezétől származhat, tehát maga is eredeti Correggio-mű. [...] A harmadik Correggio-rajz, a *Két nőalak* kompozíciója, eredetiségének bebizonyításához segített a XVII. században róla készített rézmetszet, amelyet ugyancsak a Szépművészeti Múzeum őriz. Felfigyeltem a metszeten olvasható szavakra: »Correggio inventor«. Az »inventor« jelentése pedig:

⁶¹ Simon Gy. Ferenc: Rubens rajzot fedeztek fel Magyarországon. *Világ Ifjúsága*, 1963. július 1. 14. A jelenlegi álláspont szerint a rajz nem mitológiai ábrázolás (Amor és Psyché), hanem egy ölelkező párt ábrázoló, evőeszköz nyelét díszítő ornemens terve.

⁶² *Velencei és egyéb északitáliai rajzok*. Összeáll. Fenyő Iván. Budapest, 1960.

⁶³ Ltsz.: 1833, 2100, 2101. Fenyő Iván: Correggio ismeretlen rajzai. *Művészettörténeti Értesítő*, 8. 1959. 1-11.; Uő: Some Newly-discovered drawings by Correggio. *The Burlington Magazine*, 101. 1959. 421-425.

feltaláló, alkotó. Így következtem: amiről ez a rézmetszet készült, azt Correggio a maga művének tekintette, s az van a mi múzeumunkban, tehát az nem »másolat«, hanem eredeti Correggio rajz. Megállapításaimat elfogadta a nemzetközi tudományos világ. A Magyar Szépművészeti Múzeum múkincsekkel gyarapodott: három eredeti Correggio-rajzzal.⁶⁴

A Correggio-tanulmány folytatásaként a római Carracci-testvérek, Annibale és Lodovico budapesti rajzainak elemzésével, és számos „selejt” lap azonosításával foglalkozott. Hoffmann Edith eredményeinek tovább fejlesztésével, és a már említett másolatgyűjtemény áttekintésével egy jelentős *corpust* sikerült összeállítania a kora barokk művészek életművéből.⁶⁵ Szintén számos tanulmányt szentelt a gyűjteményben azonosított Parmigianino-rajzok sorának, amelyeket a '60-as években több alkalommal is bővített új attribúciókkal.⁶⁶ Ezeket a grafikákat 1963-ban a *Középitáliai rajzok: Bologna, Firenze, Róma* című tárlaton tárta a közönség elé.⁶⁷ „Az eddig lappangó, félretett, vagy félreismert rajzok százait tudtam az utóbbi években azonosítani. Hosszú sora az újonnan azonosított rajzoknak kiváló olasz mesterek művének bizonyult. [...] Ezúttal is számos olyan rajzot láthat a látogató, amely eddig teljesen ismeretlen volt” – írta a kiállításához kapcsolódó ajánlójában.⁶⁸

1965. májusban a Magyar Tudományos Akadémián megrendezett nemzetközi konferencia – *Les problèmes du gothique et de la renaissance et l'art de l'Europe Centrale* – alkalmából rendezett Fenyő kiállítást a Grafikai Gyűjtemény itáliai reneszánsz rajzaiból.⁶⁹ A konferencia résztvevőit személyesen kalauzolta végig a mintegy 180 lapot bemutató tárlaton. A kiállítás szenzációja a korábban Marcantonio Raimondi metszete után készült korabeli másolatként számontartott, az Esterházy-gyűjteményből származó *Betlehemi gyermekgyilkosság*-rajz új attribúciója volt. Fenyő – nemzetközi szakemberekkel konzultálva – a lapot nem a metszet alapján készült másolatként, hanem Raffaello eredeti, elveszettnek hitt rajzaként mutatta be a kiállításon.⁷⁰ Ezt az attribúciót a későbbiekben a Raffaello-kutatás is elfogadta.⁷¹

⁶⁴ Radó István: Így fedeztem fel Correggiót. *Magyar Ifjúság*, 1960. február 27. 4.

⁶⁵ Fenyő Iván: Ismeretlen Carracci rajzok. *BMHB*, 17. 1960. 117–125. Valamint, újabb attribúciókkal: Uő: Drawings by Annibale Carracci in Budapest. *Master Drawings*, 5. 1967. 255–264.

⁶⁶ Fenyő, Iván: Su alcuni disegni del Parmigianino nel Museo di Belle Arti di Budapest. *Arte Antica e Moderna*, 6. 1963. 139–143.; Uő: Some newly discovered drawings by Parmigianino. *The Burlington Magazine*, 105. 1963. 145–149.; Uő: A budapesti Szépművészeti Múzeum Parmigianino-rajzairól. *Művészettörténeti Értesítő*, 14. 1965. 1–16.; Uő: Az alvó Hercules és más Parmigianino rajzok. *BMHB*, 32–33. 1969. 181–184. – Újabbán lásd: Kárpáti Zoltán: *A szépség alkímiaja. Parmigianino rajzok és metszetek*. Budapest, 2009.

⁶⁷ *Középitáliai rajzok: Bologna, Firenze, Róma*. Összeáll. Fenyő Iván. Budapest, 1963.

⁶⁸ Fenyő Iván: Közép-itáliai rajzok kiállítása a Szépművészeti Múzeumban. *Művészet*, 5, 1964, 4. 31.

⁶⁹ Koós Judith: Nemzetközi művészettörténeti konferencia Budapesten. *Művészet*, 6, 1965, 9. 23–24.

⁷⁰ A nemzetközi művészettörténeti kongresszus második napja. *Magyar Nemzet*, 1965. május 6. 4. Később Fenyő *A Grafikai Gyűjtemény legszebb lapjai* című tárlat kapcsán beszélt részletesebben a Raffaello-lap azonosításáról: Simon Gy. Ferenc: Perdöntő: a szépség. Interjú Fenyő Ivánnal. *Magyar Ifjúság*, 1969. augusztus 22. 13.

⁷¹ Áttekintőleg ld.: Zentai Loránd: „A betlehemi gyermekgyilkosság.” Megjegyzések Raffaello és Rai-

Még az év augusztusában, Velencében rendezett kiállítást a Grafikai Gyűjtemény 14–18. századi velencei rajzgyűjteményének 120 lapjából.⁷² A kiállítás a Fondazione Giorgio Cini San Giorgio Maggiore szigeten található Istituto di Storia dell'Arte kiállítóhelyén valósult meg, ahol „előzőleg a leningrádi Ermitázs, a bécsi Albertina, az oxfordi Galéria és a varsói Nemzeti Múzeum vonultatta fel páratlan értékeit.”⁷³ A velencei rajzok gyűjteményéhez 1968-ban is visszatérhetett Fenyő: ekkor a Régi Képtár nemzetközi gyűjteményekből kölcsönzött műveket bemutató velencei festészet kiállításához kapcsolódóan rendezett grafikai tárlatot Zentai Loránddal közösen.⁷⁴ Ezen a kiállításon Fenyő egy korábban Francesco Zuccarellinek attribuíált tájkép szerzőségével kapcsolatban tett fontos megállapítást. Véleménye szerint a rajz „hangulata alapján” inkább Giuseppe Zais műveként azonosítandó, akinek a rajzaira a későbbi korokban – a hathatósabb eladás érdekében – gyakran hamisították rá Zuccarelli szignatúráját.⁷⁵ 1965-ben egy budapesti magángyűjteményben talált rá a 18. századi velencei Guardi-fivérek – Giovanni Antonio és Francesco – Rózsafüzéres Madonnát ábrázoló körmeneti zászlajára, amelyet a Régi Képtár szerzeményezett.⁷⁶

Fenyő a saját kutatásai és a Grafikai Gyűjtemény anyaga alapján rendezett kiállítások mellett, nyelvtudásának és rendszeres külföldi kiküldetéseinek köszönhetően számos nemzetközi cserekiállítás megszervezésében és lebonyolításában is részt vett osztályvezetőse idején. Az 1960-as évek során a Grafikai Gyűjtemény felkerült a nemzetközi szakmai térképre is: az évtizedben több mint 160 külföldi kutató kereste fel a gyűjteményt. Ez az intenzív szakmai érdeklődés hozzájárult a társintézményekkel való kapcsolatfelvételhez is.⁷⁷ Az első ilyen jellegű kiállítás 1961-ben a Szovjet Baltikum – az észti, a lett és a litván – kortárs grafikai művészetét mutatta be. Fenyő és a Grafikai Osztály munkatársai az utazó kiállítás budapesti, debreceni (Déri Múzeum) és győri (Múcsarnok) helyszíneinek berendezését végezték – minden bizonnyal kultúr-diplomáciai megfontolások mentén.⁷⁸ Egy évvel később sokkal inspirálóbb feladatot kapott: a Múzeumi Hónap rendezvénysorozat keretében az amszterdami Stedelijk Museum 17. századi holland és flamand rajzaiból rendezhetett kiállítást Budapesten.⁷⁹

mondi kompozíciójához. *BMHB*, 74. 1991. 99–106.; Kárpáti Zoltán – Seres Eszter: *Raffaello. Rajzok Budapesten*. Budapest, 2013.

⁷² *Disegni veneti del Museo di Budapest*. A cura di Iván Fenyő. Venezia, 1965.

⁷³ Magyar gyűjtemény San Giorgio szigetén. *Esti Hírlap*, 1965. augusztus 4. 2.

⁷⁴ *Velencei metszetek és rajzok*. Összeáll. Fenyő Iván. Budapest, 1968.

⁷⁵ Ltsz.: K.58.181. Simon Gy. Ferenc: Olasz napsütésben. *Magyar Ifjúság*, 1968. szeptember 20. 14.

⁷⁶ Ltsz. 65.3. A felfedezés története: Új szerzemények és új látóvilágok a Szépművészeti Múzeumban. *Magyar Nemzet*, 1966. június 9. 4.; Simon Gy. Ferenc: Kinyílik a páncélajtó. *Ifjúsági Magazin*, 1966. augusztus 1. 38–39. Publikációja: Fenyő, Iván: An Unknown Processional Banner by the Guardi Brothers. *The Burlington Magazine*, 110. 1968. 65–69.

⁷⁷ Bódi 2017. i. m. 129.

⁷⁸ *Az Észti, Letti és Litváni Szovjet Szocialista Köztársaságok grafikájának kiállítása*. Bev. I. Gorin. Budapest, 1961.

⁷⁹ *XVII. századi holland és flamand rajzok az amszterdami Városi Múzeumból*. Összeáll. Fenyő Iván. Budapest, 1962.

3. Eckhardt Knab és Fenyő Iván a bécsi Albertina gyűjteményéből érkezett rajzokat ellenőrzik. 1966. október. © Szépművészeti Múzeum, Budapest, Grafikai Gyűjtemény.

1966–1967-ben a bécsi Albertina grafikai gyűjteményével bonyolított le Fenyő egy nagyszabású, kétoldalú cserekiállítás-sorozatát. A bécsi gyűjtemény 113 rajzának bemutatója a Szépművészeti Múzeumban 1966. október és december között volt látható.⁸⁰ A kiállítást Fenyő állította össze, ehhez az Albertina gyűjteményében „mintegy húszezer rajzot tekintett át.”⁸¹ Célja az volt, hogy „a magyar közönség fogalmat kapjon a bécsi gyűjtemény gazdagságáról és sokoldalúságáról.”⁸² Fenyő ekkor jó szakmai kapcsolatba került a bécsi intézmény igazgatójával, a neves szakember Walter Koschatzkyval is. 1967 késő tavaszán az Albertina mutatta be a Grafikai Gyűjtemény legfontosabb rajzait,⁸³ később pedig Fenyő a Szépművészeti Múzeumban is kiállította ugyanezt a válogatást.⁸⁴ A két kiállítás előkészítése során több hetes bécsi kiküldetésre nyílt lehetősége, amelyet intenzív kutatómunkával töltött. A *Magyar Ifjúság*ban megjelent interjúban fedte fel a bécsi – majd rövid párizsi – tanulmányútjának eredményét.⁸⁵

⁸⁰ *Remekművek a bécsi Albertinából*. Összeáll. Fenyő Iván. Előszó Walter Koschatzky. Budapest, 1966.

⁸¹ Dutka Mária: *Remekművek a bécsi Albertinából*. *Magyar Nemzet*, 1966. október 29. 4.

⁸² Fenyő Iván: *Remekművek az Albertinából*. *Művészet*, 8, 1967, 2. 33.

⁸³ *Meisterzeichnungen aus dem Museum der Schönen Künste in Budapest*. Hrsg. Iván Fenyő. Vorwort Walter Koschatzky, Klara Garas. Wien, 1967.

⁸⁴ f. f. [Fendrik Ferenc]: Évek óta a legszebb. A Bécsből hazatért mesterművek kiállítása. *Esti Hírlap*, 1967. augusztus 12. 2.

⁸⁵ Simon Gy. Ferenc: Az eredeti Budapesten? A Louvre-ban csak a másolat? *Magyar Ifjúság*, 1967. augusztus 12. 14.

Az Esterházy-gyűjteményből származó, Minervát és Abundantiát ábrázoló könyvcím-lap-tervvel kapcsolatosan korábban Wilde János feltételezte Guercino szerzőségét,⁸⁶ Fenyő ezt támasztotta alá az Albertinában és a Louvre-ban őrzött másolatok és a budapesti lap összehasonlításával.

Utolsó jelentősebb nemzetközi kiállítási kezdeményezése az NDK-val volt: 1969-ben a lipcsei Képzőművészeti Múzeum grafikai gyűjteményét mutatta be Budapesten.⁸⁷ Egy évvel korábban került sor egy drezdai kiküldetésre – protokoll és kutatási célból⁸⁸ –, ekkor találkozott a lipcsei múzeum vezetőjével, Gerhard Winklerrel, és egyeztek meg a budapesti kiállítás előkészítésében. „Az elmúlt esztendőben alkalmunk volt »felfedezni« a lipcsei rajzokat és az ottani grafikai gyűjtemény vezetőjével Karl-Heinz Mehnerttel együtt igaz gyönyörűséggel válogattuk ki a [...] bemutatásra kerülő nagyszerű rajzanyagot. Lipcse 143 rajzot küldött a bemutatóra, amely a XV. század utolsó negyedétől egészen napjainkig szemlélteti félezer év rajzművészetének fejlődését” – írta Fenyő a tárlat ajánlójában.⁸⁹

Nemzetközi jelentőségű publikációira az amerikai szakmai körök is felfigyeltek. 1968. novemberben a Harvard Egyetem professzora, a Rembrandt-rajzok kutatója, Seymour Slive hívta meg a következő tanév őszi szemeszterében vendégoktatónak.⁹⁰ Fenyő elfogadta a meghívást, az előzetes egyeztetések alapján egy előadásorozatot és szemináriumot is tartott, részben a Szépművészeti Múzeum itáliai rajzai, részben pedig a Harvard egyetemi Fogg Art Museum rajzgyűjteménye alapján. „Nézetem szerint elsősorban a hallgatók képzőművészeti szemléletét kell fejleszteni, ezért gyakoriak lesznek az önálló műelemzések, amelyek során a Szépművészeti Múzeum gazdag gyűjteményéről készült diapozitívokat és az egyetem saját grafikai gyűjteményét egyaránt szeretnénk felhasználni” – mondta egy interjúban.⁹¹

⁸⁶ Ltsz.: 2321. Czére 2004. i. m. 180. Kat. sz. 171.

⁸⁷ *Mesterrajzok a lipcsei Képzőművészeti Múzeumból*. Összeáll. Fenyő Iván. Előszó Gerhard Winkler, Garas Klára. Bev. Karl-Heinz Mehnert. Budapest, 1969.

⁸⁸ SzMI, ikt. sz. 666/1968, 1193/1968. Ehhez a kiküldetéshez kapcsolódik egy anekdota, amelyet Szilágyi János György egyik interjúja őrzött meg: „ebben az időben [volt] Bíró [Károly] elvtárs híres drezdai beszéde, amelyet a múzeumban azóta is csak így emlegetnek: »a drezdai beszéd«. Ugyanis Drezda a testvér-múzeumunk volt, mármint a drezdai képtár, és egyszer meghívták egy hivatalos látogatásra a múzeumot. Bíró elvtárs azt mondta, hogy ez egy olyan fontos politikai ügy, hogy neki kell vezetni a küldöttséget. De minthogy nem tudott németül, Fenyő Ivánt is magával vitte [...]. Végig mindenhol Fenyő beszélt, de a végén, a búcsúzáskor azt mondta Bíró elvtárs, hogy »Most át kell adnunk az ajándékot a drezdai Képtár főigazgatójának, és ez olyan feladat, amelyet csak én végezhetek«. Akkor a kiadványainkat kézbe fogta Bíró elvtárs, odament a főigazgató elé, és azt mondta, hogy »dasz«. Ez volt a drezdai beszéd. Ennyit tudott németül.” Szilágyi János György: *Örvények fölé épülő harmónia Interjúk, dokumentumok, levelek. I. Tudományban élni*. Szerk. és jegyz. Komoróczy Géza. Budapest, 2018. 168.

⁸⁹ Fenyő Iván: Lipcsei mesterrajzok a Szépművészeti Múzeumban. *Művészet*, 10, 1969, 10. 38.

⁹⁰ Seymour Slive levele Fenyő Ivánnak. 1968. november 25. SzMI, ikt. sz. 144/1969. Silve Rembrandt-rajzkatalógusáról és Fenyő gyűjteményi katalógusáról az *Art Journal* egyazon száma közölt recenziót 1967-ben (26. évf. 3. sz.). Az amerikai professzor itt is felfigyelhetett Fenyő munkásságára.

⁹¹ Rideg Gábor: Magyar művészettörténet a Harvard egyetemen. *Népszava*, 1969. augusztus. 29. 2.

Amerikai útja előtt rendezte meg utolsó kiállítását a Szépművészeti Múzeumban: *A Grafikai Gyűjtemény legszebb lapjai* című tárlat – a Régi Képtár *Rejtett kincsek* című kiállításával párhuzamosan – a CIHA budapesti (22.) kongresszusa alkalmából nyílt meg.⁹² A tárlaton bemutatott 120 lapot 1970–1971-ben a Szovjetunióban, a leningrádi Ermitázsban és a moszkvai Puskin Múzeumban is bemutatták. 1970-ben nyugdíjba vonult, de egészen haláláig a múzeum tanácsadójaként segítette az intézmény működését. Nyugdíjas éve alatt kisebb intenzitással, de továbbra is dolgozott. 1976-ban Bécsben jelent meg az Oskar Kokoschka korai grafikai munkásságáról írt ismeretterjesztő kismonográfiája az Euro Art kiadó Kokoschka-sorozatának második köteteként.⁹³ Utolsó életében megjelent tanulmányát a kremsmünsteri bencés apátság grafikai gyűjteményéről írta az ausztriai művészeti kézikönyvsorozat, az Österreichische Kunsttopographie vonatkozó kötetébe.⁹⁴ 1978-ban súlyos betegségben hunyt el. Munkásságát több kitüntetéssel is elismerte a hazai és nemzetközi szakmai közeg. 1967. májusban a bécsi egyetem rektorától vehette át a Herder-díjat (Gottfried-von-Herder-Preis),⁹⁵ nyugdíjazásának évében, 1970-ben a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat Ipolyi Arnold érem kitüntetését kapta meg, Garas Klára javaslatára.⁹⁶ Özvegye Fenyő mintegy 3000 kötetes művészettörténeti szakkönyvtárát, a könyvtárszoba biedermeier bútorzatát, valamint Vilt Tibor két szobrát és Piranesi metszeteit 1984-ben a pécsi Janus Pannonius Múzeumnak adományozta. Az ajándékozás alapját Helene Fenyő jó barátsága jelentette Hárs Éva igazgatóval. A Dr. Fenyő Iván Emlékkönyvtár 1986-ban nyílt meg a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága épületében (Papnövelde u. 5.).⁹⁷

FENYŐ IVÁN PÁLYAKÉPE

Fenyő Iván (Budapest, 1905. november 30. – Budapest, 1978. november 19.), művészettörténész. Fenyő Miksa (1877–1972) értelmiségi mecénás, a *Nyugat* alapító szerkesztőjének első házasságából származó fia. Édesanyja: Schöffner Aurélia (1882–1933).

⁹² Kontha Sándor: A XXII. Nemzetközi Művészettörténész Kongresszus Budapesten. *A Magyar Tudományos Akadémia [III.] Filozófiai és Történettudományi Osztályának Közleményei*, 19. 1971. 207–223.

⁹³ Oscar Kokoschka. *Die frühe Graphik*. Hrsg. Reinhold Bethusy-Huc. Text Ivan Fenyő. Wien, 1976. A kiadvány Bécsben az „Év Legszebb Könyve” jutalomban részesült. Pogány Balás Edit: In memoriam. Fenyő Iván. *Művészettörténeti Értesítő*, 28. 1979. 214.

⁹⁴ Fenyő, Iván: Die Graphische Sammlung. *Die Kunstdenkmäler des Benediktinerstiftes Kremsmünster. II. Teil. Die Stiflichen Sammlungen und die Bibliothek*. Wien, 1977. 126–133.

⁹⁵ SzMI, ikt. sz. 90/1967. *Verleihung der Gottfried-von-Herder-Preis 1967 durch die Universität Wien am 10. Mai 1967 an Iván Fenyő*, Budapest, Vladimír Kompánek, Pressburg, Witold Lutoslawski, Warschau, Spyridon Marinatos, Athen, Alexandru Philippide, Bukarest, Mihai Pop, Bukarest, Svetozar Radojčić, Belgrad. Text Karl Hörmann, Erich Schenk, Alexandru Philippide. Hamburg, 1967. 9–10.

⁹⁶ Soproni Sándor: Beszámoló a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat 1970. évi működéséről. *Archaeologiai Értesítő*, 98. 1971. 264.

⁹⁷ *Magyar Nemzet*, 1984. április 12. 7.; *Népszabadság*, 1986. június 24. 7.; Mendöl Zsuzsanna: Dr. Fenyő Iván emlékkönyvtár. *Baranyai Könyvtáros*, 1989. 1. 24–27.

Tanulmányait a bécsi egyetemen végezte, 1930-ban Julius von Schlosser tanítványa-ként szerzett bölcsészdoktori fokozatot. Első szakpublikációit Genthon Istvánnal közösen írta a *Magyar Művészet* című folyóiratba. 1934-ben az Oltványi Ártinger Imre által szerkesztett *Ars Hungarica* könyvsorozatban jelent meg Szőnyi István-ról írt kismonográfiája. 1932-ben honosította bécsi diplomáját, azonban az 1950-es évekig nem vállalt művészettörténészként munkát. 1935-től apja igazgatósága alatt a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének (GYOSZ) helyettes titkára volt. A két világháború közötti évtizedekben a családi kapcsolatoknak köszönhetően számos értelmiségivel és a művészeti élet jelentős személyiségeivel került kapcsolatba, külföldi utazásain művészettörténeti tudását is fejlesztette. A második világháború idején zsidó származása miatt munkaszolgálatos volt, a vézskorszakot családjával együtt átvészelte. 1945 után továbbra is hivatalnoki feladatokat látott el a GYOSZ főtitká-raként. 1950–1951-ben a Múzeumok és Műemlékek Országos Központja nyilvántar-tási osztályán dolgozott. 1951-től 1970-es nyugdíjazásáig a Szépművészeti Múzeum munkatársa volt. 1955-ig a Régi Képtár muzeológusa, 1955 és 1970 között a Grafikai Gyűjtemény osztályvezetője. 1970-től haláláig a múzeum tanácsadójaként segítette az intézmény működését. 1955-ben ismeretterjesztő kismonográfiát írt Albrecht Dürer-ről. 1955–1969 között számos kiállítást rendezett a Grafikai Gyűjtemény rajzanyagá-ból a Szépművészeti Múzeumban és külföldön. Jelentős szerepet vállalt az intézmény és a gyűjtemény nemzetközi kapcsolatainak fejlesztésében, cserekiállítások szervezésé-ben. Elsődlegesen a Grafikai Gyűjtemény itáliai rajzaival foglalkozott, elkészítette az észak-itáliai rajzok sakkatalógusát, amely 1965-ben német és angol kiadásban jelent meg. A teljes gyűjteménnyel kapcsolatosan végzett feltáró, attribúciós, és népszerűsítő munkát. Számos grafikai lap szerzőségének meghatározása kötődik a nevéhez: többek között Correggio, Parmigianino és Rubens munkáit azonosította összehasonlító stílus-kritikai módszerrel. Kutatásainak eredményeit a Szépművészeti Múzeum évkönyvé-ben és katalógusaiban, valamint hazai és nemzetközi szakfolyóiratokban publikálta. A *Burlington Magazine* és a *Master Drawings* szerkesztőbizottsági tagja volt. Az 1969 őszi szemeszterben a Harvard Egyetem vendégelőadója volt. Kitüntetések: Herder-díj, 1967; Ipolyi Arnold-émlékérem, 1970.

BIBLIOGRÁFIÁJA

Zentai Loránd: Fenyő Iván műveinek jegyzéke. *Művészettörténeti Értesítő*, 28. 1979. 215.; Zentai Loránd: Liste des ouvrages d'Iván Fenyő. *BMHB*, 55. 1980. 3–7. https://bibliografia.szepmuveszeti.hu/2020_honlap_muveszettorteneszek/Fenyo_Ivan.pdf
Összeáll.: Illés Eszter.

FENYŐ IVÁN FONTOSABB ÍRÁSAI

A Régi magyar képek a Szépművészeti Múzeumban. *Magyar Művészet*, 4. 1928. 4. 71–95. [társszerző: Genthon István]; A Magyar Nemzeti Múzeum szárnyasoltár-képei. *Magyar Művészet*, 7. 1931. 440–460., 493–519. [társszerző: Genthon István];

Szönyi István. Budapest, 1934. (Ars Hungarica, 3.); Sebastiano del Piombo budapesti Keresztvivő Krisztusa. *Művészettörténeti Értesítő*, 1. 1952. 44-49.; Pittoni tanulmányok. *Művészettörténeti Értesítő*, 2. 1953. 32-45.; Der Kreuztragende Christus Sebastiano del Piombos in Budapest. *Acta Historiae Artium*, 1. 1953-1954. 44-59. Zur Kunst Giovanni Battista Pittonis. *Acta Historiae Artium*, 1. 1953-1954. 279-300.; Lucas Cranach ismeretlen korai műve. *Művészettörténeti Értesítő*, 3. 1954. 72-81.; Un dessin et quelques tableaux de Cranach au Musée des Beaux-Arts / Cranach-rajz és néhány festmény a Szépművészeti Múzeumban. *BMHB*, 5. 1954. 44-53., 114-117.; Abel Stimmer svájci későreneszánsz festő ismeretlen festménye. *Művészettörténeti Értesítő*, 4. 1955. 195-200.; An unknown early Cranach. *The Burlington Magazine*, 97. 1955. 68-71.; *Dürer*. Budapest, 1955. (A realizmus mesterei); *Dürer Albert*. Budapest, 1956.; Deux tableaux de Jan Wildens / Jan Wildens két festménye. *BMHB*, 8. 1956. 43-46., 109-110.; Deux tableaux inconnus de Francesco Maffei / Francesco Maffei ismeretlen festményei. *BMHB*, 11. 1957. 61-71., 123-129.; Deux dessins inconnus de Fontebasso / Fontebasso két ismeretlen rajza. *BMHB*, 9. 1956. 48-57., 108-111.; Palma Giovanni és Bernardo Strozzi. *MÉ*, 7. 1958. 1-8.; Contributo ai rapporti artistici tra Palma Giovane e Bernardo Strozzi. *Acta Historiae Artium*, 5. 1958. 143-150.; Dessins italiens inconnus / Ismeretlen olasz rajzok. *BMHB*, 13. 1958. 59-86., 135-143.; Disegni veneziani nel Museo di belle Arti di Budapest. *Acta Historiae Artium*, 6. 1959. 87-133.; Correggio ismeretlen rajzai. *Művészettörténeti Értesítő*, 8. 1959. 1-11.; Some newly-discovered drawings by Correggio. *The Burlington Magazine*, 101. 1959. 421-425.; Dessins inconnus des Carracci / Ismeretlen Carracci rajzok. *BMHB*, 17. 1960. 23-45., 117-125.; Dessins vénitiens du Settecento. *Acta Historiae Artium*, 7. 1960. 91-101.; Sur quelques dessins italiens du XVIe siècle / Néhány XVI. századi olasz rajzról. *BMHB*, 19. 1961. 59-75., 125-133.; Dessins italiens inconnus du XVe au XVIIIe siècle / Ismeretlen olasz rajzok a XV-XVIII. századból. *BMHB*, 22. 1963. 89-123., 175-186.; Su alcuni disegni del Parmigianino nel Museo di Belle Arti di Budapest. *Arte Antica e Moderna*, 6. 1963. 139-143.; Some newly discovered drawings by Parmigianino. *The Burlington Magazine*, 105. 1963. 145-149.; An Unknown Drawing by Gian Antonio Guardi in the British Museum. *Master Drawings*, 2. 1964. 276-268.; A budapesti Szépművészeti Múzeum Parmigianino-rajzairól. *Művészettörténeti Értesítő*, 14. 1965. 1-16.; *Norditalienische Handzeichnungen aus dem Museum der Bildenden Künste in Budapest*. Budapest, 1965.; *North Italian Drawings from the Collection of the Budapest Museum of Fine Arts*. Budapest, 1965.; Drawings by Annibale Carracci in Budapest. *Master Drawings*, 5. 1967. 255-264.; Über ein Gemälde des Meisters der Khanenko-Anbeutung. *Miscellanea I. Q. van Regteren Altena*. Hrsg. von Hessel Miedema. Amsterdam, 1968. 24-26.; An Unknown Processional Banner by the Guardi Brothers. *The Burlington Magazine*, 110. 1968. 65-69.; Le «Hercule endormi» et autres dessins du Parmesan / Az alvó Hercules és más Parmigianino rajzok. *BMHB*, 32-33. 1969. 69-78., 181-184.; Oscar Kokoschka. *Die frühe Graphik*. Hrsg. Reinhold Bethusy-Huc. Wien, 1976.; Die Graphische Sammlung. In: *Die Kunstdenkmäler des Benediktinerstiftes Kremsmünster. II. Teil. Die Stiftlichen Sammlungen und die Bibliothek*. Wien, 1977. 126-133. (Österreichische Kunsttopographie, 43.).

FENYŐ IVÁN RÓL SZÓLÓ MÉLTATÁSOK

Pogány Balás Edit: In memoriam. Fenyő Iván. *Művészettörténeti Értesítő*, 28. 1979. 214-215.; Zentai Loránd: In memoriam. Iván Fenyő (1905-1978). *BMHB*, 55. 1980. 3-4., 103-104. - Gulyás VIII.: 818-819.; MÉL IV.: 256-257.; MMA 267-268. (Katona Ágnes); ÚMÉL II.: 622-623.; RÚL 236-237.